

nere årtiers krigshandlinger, hvor skiftende selvbestaltede regimer gentager kolonitidens forsøg på at forvalte nuerne.

Men selv om de individuelle profeter repræsenterede innovation, var de som fænomen et udtryk for kontinuitet. De byggede videre på traditionen for, at visse mænd kunne arve en særlig forbindelse til guddomme fra oven, den fra Evans-Pritchards værker så kendte *guan kuoth*, „ejer af en guddom“, som er det ord for fænomenet, der hyppigst anvendes blandt de vestlige nuer, og som Evans-Pritchard ligestillede med „profet“. Johnson bruger, på to undtagelser nær, konsekvent den engelske term *prophet*, ikke (de østlige) nuer(ne)s term: *guk kuoth* – „en guddoms beholder“. Dermed er udnævnelsen til profet Johnsons, ikke nuernes. For dem bærer termen *guk kuoth* formodentlig sin egen mening, defineret af fænomen og praksis. For os andre er det dog af betydning, at Johnson aldrig giver nogen klar definition på sit *profet*begreb. Derved bliver man ganske vist en hel del mere vidende om nuernes mangfoldige *guk kuoth*-skikkelser, men man bliver ikke særlig meget klogere på profeter og profeti i almindelighed.

Johnsons forsigtige ansats til at formulere et profetbegreb består i at genoplive terminologien fra Nora Chadwicks „tænksomme, men nu negligerede bog *Poetry and Prophecy*“ fra 1942. For at undgå terminologien fra ånde-besættelsesfænomener, skriver Johnson, kan man passende anvende Chadwicks term „mantiske aktivitet“, der refererer til „erhvervelse, dyrkelse og erklæring af viden, viden om en almindeligvis ukendt nutid og fortid, så vel som om fremtiden“ (side 35). Denne græske „fætter“ til profeti-begrebet undgår ifølge Johnson den almindelige forvirring, som udelukkende jævnfører profeti med forudsigelse, og opmærksomheden henledes på de intellektuelle og kunstneriske kvaliteter ved mantiske personer så som seere, shamaner og profeter (ibid.). Det står ikke denne anmelder klart, hvorledes Chadwicks „mantiske personer“ adskiller sig fra for eksempel Max Webers „mystagoger“, og hvorfor ikke ét ord om Edwin Ardners teori om profeti (fra 1975), der omsider udkom i Ardner-antologien *The Voice of Prophecy* i 1989 (ed. Malcolm Chapman), blandt andet i Oxford – på Basil Blackwell – på et tidspunkt, da Johnson må formodes at have været midt i arbejdet på *Nuer Prophets*?

Det manglende teoretiske standpunkt skulle ifølge Johnson (side ix) findes i artiklen

Revealing Prophets i 1994-antologien *Revealing Prophets: Prophecy in Eastern African History*, redigeret af D. M. Anderson og D. H. Johnson. I lokaliseringen af denne tekst meldte der sig et problem: Der gives i bibliografien ingen referencer til forlag, men alene til udgivelsessteder. Dét går simpelthen ikke i disse tider, hvor selv gamle, ærværdige universitetsforlag bliver multinationale, med forlagsaftaler i snart sagt hver en universitetsby. I hvert fald forlaget burde have en principiel interesse i at få sådanne oplysninger med. En søgning i bibliotekernes database afslørede, at *Revealing Prophets* udkom i september 1994 på forlagene Ohio University Press og James Currey. Det burde selvsagt have fremgået af bibliografien. Man kan så blot håbe på, at denne udgivelse giver den teoretisk sultne mere gulf for pengene.

...Og når vi nu er ved – grafiske detaljer: Som omslagsfoto har man valgt at gengive det billede af profeten Dial Diu, der også findes på side 212, men de to billeder vender forskelligt! Man må vælge at tro, at der er tale om et hændeligt uheld, og ikke en skruppelløs, æstetisk manipulation fra forlagets side, hvorved netop den profet, der står klarest frem af teksten, præsenteres i vrangbillede.

Nina Johnsen
mag.scient. i antropologi

SUSAN KENT (ed.): *Domestic Architecture and the Use of Space – An Interdisciplinary Cross-Cultural Study*. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1993 (1990). 192 sider, illustreret. ISBN 0-521-44577-9 paperback, pris £14.95.

Den foreliggende bog, der udkom første gang på Cambridge University Press i 1990, handler om relationen mellem boligens udformning og brugen af dem. Bogen er nu udkommet som paperback i en serie, der hedder *New Directions in Archaeology*, og det siger allerede meget om dens indhold. Udgiveren er selv arkæolog og ønsker at åbne faget i forhold til etnografers studier af materiel kultur, som boligerne jo er en del af.

Det arkæologiske udgangspunkt betyder først og fremmest at studier af materiel kultur må foretages, uden at man kan spørge folk, hvad tingene betyder. Kan de lære af etnografers studier af andre kulturers boformer?

Det drejer sig især om at oversætte begreber anvendt i den etnografiske/antropologiske forskning til begreber, som arkæologer kan anvende. Det fremgår af bogen at denne oversættelse betyder en form for generalisering: Der tales om aktiviteter og om sociopolitisk kompleksitet, og der tales om mono- og multifunktionelle aktiviteter i forhold til rumanvendelse, dvs. om rum anvendes til flere formål eller om de kun er bestemt til en bestemt type handlinger.

Det er ikke mærkeligt, at arkæologer kan bruge arkitekten og arkitekturantropologen Amos Rapoport, der slog igennem med sin bog *House, Form and Culture*. (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall 1969). Udgiveren af den foreligende bog trækker stærkt på Rapoport, der i kapitlet „Systems of activities and systems of settings“ på en meget generel måde forsøger at relatere begreberne „setting“ og „activity“. Jeg ser disse begreber som relationen mellem sted og bevægelse, som det fremgår af Rapoport's grafiske beskrivelser. For Susan Kent handler det om, hvorvidt der sker mange forskellige ting på samme sted, eller om stedet kun er til én bestemt form for handling – og om hvorledes dette kan aflæses af udgravede fysiske former.

Arkæologerne kan bruge Rapoport fordi han abstraherer fra visuelle data til visuelle beskrivelser uden om en sproglig feltarbejdsundersøgelse. Sidstnævnte indeholder bogen dog også eksempler på både fra Madagaskar, Schweiz og om Swahilihuset. Kapitlerne om Madagaskar (Susan Kus og Victor Raha-rijaona) og Swahilihuset (Linda W. Donley-Reid) ligger tæt op ad symbolantropologien i udforskningen af boligens symbolik i forhold til i verdenshjørner, relationer mellem oppe og nede, forholdet mellem kønnene og forholdet mellem aldersgrupper. Også boligens indretning og møblering og dens anvendelse til opbevaring og fremvisning bliver fortolket, mest indgående i Swahiliksemplet.

Analysen af moderne boliggygeri i Schweiz (Roderick J. Lawrence) understreger nødvendigheden af at tage hensyn til tidsdimensionen for at forstå, hvorledes levet liv og de fysiske rammer gensidigt påvirker hinanden.

Ud over introduktionen præsenterer Susan Kent os for en indgående analyse af boformer set i relation til sociopolitiske strukturer (inddelinger efter køn, alder og aktiviteter), men hun konkluderer mærkeligt nok i en note (nr. 14): „Skønt gensidige forhold ikke altid med-

fører et årsagsforhold, så er det omvendte også sandt – gensidige forhold benægter ikke altid årsagsforhold. I dette tilfælde antyder jeg, at rumopdelt arkitektur, funktionelt afgrænsede og kønsspecifikke rum og sociopolitisk kompleksitet hænger sammen.“ (side 152; min oversættelse). Hun mener altså, at komplekse samfund giver mange rumopdelinger i arkitekturen, hvor hvert rum har sin funktion. I samme kapitel citerer Kent to britiske forskere for at mene, at det er incesttabuet, der forklarer de engelske soveværelser's adskilthed fra resten af boligen. Hun tager afstand fra denne antagelse med henvisning til tværkulturelle erfaringer. Jeg blev selv optaget af problemet og kan henvise til den gamle sociolog Georg Simmel, der ud fra tværkulturelle henvisninger når frem til, at incesttabuets udformning i forskellige kulturer består i et samspil mellem sociale og rumlige forhold: Incesttabuet forstærkes kraftigt, hvor nære slægtninge bor tæt sammen (se Georg Simmel *Soziologie*. Duncker & Humboldt, Berlin 1968, side 491-3). Fra denne synsvinkel giver samspillet mellem rum og køn flere muligheder for manipulation. En af dem er anvendelsen af fysisk afgrænsning af sovesteder. Fysisk afstand mellem nære slægtninge svækker derimod incesttabuet. Her ser vi et af problemerne med den arkæologiske forskning i fysiske efterladenskaber: Hvad betyder det, at nogle slægtninge ikke bor under samme tag med de øvrige?

Bogen rejser flere spørgsmål, end den besvarer. De deskriptive symbolstudier er oplysende og relativt uproblematisk. De tværkulturelle sammenligninger får det mere til at knitre. De hjælper os til at stille spørgsmål om den skiftende betydning af relationerne mellem samfundenes delelementer, hvortil også den fysiske udformning af boligerne hører. Jeg kan henvise til en anden bog i samme genre, hvor arkæologer og antropologer mødes: Ole Grøn m.fl.(eds.): *Social Space*. Odense University Press 1991.

Bror Westman
Antropolog, Arkitektskolen
København